

TALABALARINI IJODIY QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISHDA SUN'IY INTELLEKTNING O'RNI VA AHAMIYATI

Boymurodov Bobir Elmurodovich¹, **Bobobekova Mohira Qahramon qizi**²

¹ O'zJOKU, Mediadizayn kafedrasi katta o'qituvchi,

El. pochta: boymurodovbe@gmail.com

² O'zJOKU 2-kurs talabasi

El. pochta: bobobekovamohi@gmail.com

Annotasiya: Ushbu maqolada talabalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish jarayonida sun'iy intellekt texnologiyalarining o'rnini va ahamiyati yoritilgan. Sun'iy intellekt asosidagi ta'lim vositalarining talabalarda mustaqil fikrlash, kreativ yondashuv va innovatsion g'oyalarni shakllantirishdagi imkoniyatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, ta'lim jarayonida sun'iy intellektidan samarali foydalanish yo'llari, uning afzalliklari hamda mavjud muammolari ko'rib chiqilib, amaliy tavsiyalar beriladi. Maqola oliy ta'lim tizimida zamonaviy pedagogik yondashuvlarni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, ijodiy qobiliyat, ijodkorlik, xotira qobiliyati, intuitiv, kommunikativ, kognitiv, operatsion, motivatsion

Аннотация: В статье рассматриваются роль и значение технологий искусственного интеллекта в процессе развития творческих способностей студентов. Анализируются возможности образовательных средств на основе искусственного интеллекта в формировании у студентов самостоятельного мышления, креативного подхода и инновационных идей. Также изучаются пути эффективного использования искусственного интеллекта в образовательном процессе, его преимущества и существующие проблемы, по которым предлагаются практические рекомендации. Статья направлена на развитие современных педагогических подходов в системе высшего образования.

Ключевые слова: искусственный интеллект, творческие способности, креативность, память, интуиция, коммуникативный, когнитивный, операциональный, мотивационный

Annotation: The article examines the role and importance of artificial intelligence technologies in the process of developing students' creative abilities. It analyzes the potential of AI-based educational tools in fostering independent thinking, creative approaches, and innovative ideas among students. In addition, the article explores effective ways of using artificial intelligence in the educational process, highlighting its advantages and existing challenges, and provides practical recommendations. The study contributes to the development of modern pedagogical approaches in higher education.

Keywords: artificial intelligence, creative ability, creativity, memory ability, intuitive, communicative, cognitive, operational, motivational

Jahon amaliyotida ta'lim oluvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda grafik bilimlar, obyektlarning funksional va konstruktiv o'ziga xosligini bilishga asoslangan ko'nikma va malakalar (kompetensiyalar)ni samarali qo'llash, kasbiy yo'nalganlik va faoliyat tajribasi, axborot texnologiyalari bo'yicha erkin ijodkorlik muhitini yaratish, muvaffaqiyatli kasbiy faoliyat, uning ahamiyati va muayyan texnologik masalalarga munosabat, o'qituvchi yo'l qo'yadigan xatolarning oldini olishga qaratilgan korrekktiv mashqlar tizimi alohida ahamiyatga ega. Shu jihatdan oliy ta'lim muassasalarida malakali kadrlar tayyorlaydigan davlat ta'lim standartlari, malaka talablari, o'quv dasturlarida konstruktorlik, ishlab chiqarish texnologik va kommunikativ kompetensiyalarni shakllantirish jarayonida ijodiy qobiliyatini rivojlantirishning ilmiy asoslangan tizimini ishlab chiqishni taqozo etadi.

Umumiy qabul qilingan yondashuv yo'qligini hisobga olgan holda, ijodiy qobiliyatlarning mohiyatini, tuzilishi va xarakterli xususiyatlarini aniqlash uchun zarur bo'lgan asosiy tushunchalar ijod va qobiliyat tushunchalari hisoblanadi. Ijodiy qobiliyat ko'plab fazilatlarining qorishmasidir.

Ijodiy qobiliyat - bu o'ziga xos ijodiy faoliyatning muayyan turini muvaffaqiyatli amalga oshirish va uning ishlash darajasini olib borish imkoniyatini aniqlaydigan shaxsiy xususiyatlarning uyg'unligi. Ijodiy qobiliyat qiziqish bilan namoyon bo'ladi va hissiy munosabat ijod, mantiqiy va ijodiy fikrlash, tasavvur, ijodkorlik va qat'iyatlilik uchun ijodiy izlanishda va boshqa bir sohada yangi narsalarni yaratishni ta'minlaydi[3].

Ijodkorlik – bu boshqalarning fikriga qarshi turishga tayyor bo'lgan to'siqlar, ichki motivatsiya, bag'rikenglik va noaniqlikni yengishga tayyorlik uchun imkoniyatga ega bo'lish qobiliyatini o'z ichiga oladi[4].

Olimlar, ixtirochilar, rassomlar va san'atkorlarning tarjimai holiga tayanib, quyidagicha ijodiy qobiliyatlarni ajratib ko'rsatib o'tish mumkin:

- boshqalar ko'rmaydigan muammolarni ko'rish qobiliyati;
- bir nechta tushunchalarni almashtirish, ko'proq va sezgir belgilarni qo'llash qobiliyati;
- vazifalarni hal qilishda mavjud ko'nikmalarni qo'llash qobiliyati;
- aql-idrokni qismlarga aralashtirmaslik qobiliyati;
- tushunchalarni osonlashtirish qobiliyati;
- kerakli ma'lumotlarni to'g'ri vaqtda berish uchun xotira qobiliyati;
- fikrlash moslashuvchanligi;
- muammoni hal qilishdan oldin uning uchun alternativlardan birini tanlash qobiliyati;
- yangi bilimlar tizimida yangi qabul qilingan ma'lumotlarni kiritish qobiliyati;
- kuzatuv bilan kiritilgan bilimlardan ajratish qobiliyati;
- g'oyalarni uyg'otish qulayligi;
- ijodiy tasavvurlar;
- tafsilotlarni takomillashtirish, boshlang'ich dizaynni yaxshilash qobiliyati.

Raqamlashtirilgan ta'lim muhitida talabalarni ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda talabaning shaxsiy tarkibiy qismlarini ajratishga imkon beradigan tarkibiy model quyidagilardan iborat:

- talabaning motivatsion va ijodiy faoliyati;
- talabaning intellektual va mantiqiy qobiliyatlari;
- intuitiv shaxsning intuitaral qobiliyatlari;
- individual ijodiy faoliyatni targ'ib qilish;
- o'z-o'zini boshqarish qobiliyati
- ta'lim va ijodiy faoliyatda o'zini-o'zi boshqarish qobiliyati;
- kommunikativ va ijodiy shaxsning qobiliyatlari;
- ijodiy faoliyatning samaradorligi.

Raqamlashtirilgan ta'lim muhitida texnologik ta'lim yo'nalishida o'qitilayotgan mashg'ulotlarda talabarining ijodiy imkoniyatlarini amalga oshirishga e'tibor qaratadigan, nostandart vaziyatlarda maqbul tanlovlarni amalga oshiruvchi ko'nikmalarni shakllantiradigan, talabalarining ijodiy salohiyatini rivojlantirishga yo'naltirilgan topshiriqlar berish maqsadga muvofiq. Bu kelajakda bo'lajak muhandislarning kasbiy faoliyatiga ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishdagi tayyorgarligi shakllanishini belgilaydi.

Dastlab, raqamlashtirilgan ta'lim muhitida texnologik ta'lim yoanalishi talabalarini dars jarayonida ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish mohiyatini, strukturasini va tarkibiy qismlari aniqlash lozim. Bu jarayondagi dastlabki tushuncha "tayyorgarlik". Lug'aviy manbalarda "tayyorgarlik" tushunchasi turlicha talqin qilinadi:

- tayyorlik holati, biror narsaga tayyorlanish holati; biror narsaga qaror qilish, xohish, mayl, niyat; biror narsa qilish uchun kelishuv, hamma narsa bo'lgan holat bajarilgan, qilingan, hammasi uchun tayyorlangan biror narsa;

- kelajakka ongli munosabatni yuqori darajada amalga oshiradigan motivatsion faoliyati, kognitiv rivojlanish, kelgusi shaxsning hissiy va irodaviy jarayonlari yoki muvaffaqiyatni ta'minlaydigan jamoaviy tadbirlar[4].

Raqamlashtirilgan ta'lim muhitida texnologik ta'lim yo'nalishi talabalarining yetarli darajadagi tayyorlik holatini, dars yakunidagi samarali natija sifatida tushunish mumkin. Keng ma'noda qaraladigan bo'lsa, bo'lajak muhandislarning "professional pedagogik tayyorgarligi" kontseptsiyasi va uni talabalarining ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga tayyorgarlik prizmasida ko'rib chiqish lozim.

Raqamlashtirilgan ta'lim muhitida texnologik ta'lim yo'nalishlari talabalarini kasbiy va pedagogik tayyorgarlik elementlarining tarkibiy qismi sifatida quyidagilar: 1) motivatsion; 2) kognitiv; 3) operatsion; 4) o'qituvchining talabalarining ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga tayyorligining baholash asosi bilan belgilanadi [2].

1. Motivatsion komponentli tayyorgarlik - "Motiv faoliyatning markaziy tayanch omilidir". "Faoliyat motivatsiyasi - bu faoliyatni rag'batlantiruvchi va yo'naltiruvchi sabablar yig'indisi (ehtiyojlar, maqsadlar, ideallar, munosabatlar, da'volar darajasi, normalari, yo'nalishlari)". Keltirilgan fikrlarga asoslanib

o'qituvchi o'quv jarayonida talabalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishi uchun barqaror motivatsiyani shakllantirishga e'tibor qaratishi lozim.

2. Kognitiv bu jarayonda tayyorlikning kognitiv komponenti harakatni amalga oshirishda haqiqatda tayanadigan ko'rsatmalar tizimini o'z ichiga oladi. O'qituvchining o'quv jarayonida talabalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish bo'yicha faoliyatining kognitiv asosi uning ushbu faoliyatga shakllangan tayyorgarligi davrida ijodiy qobiliyatlarning mohiyatini va ularni rivojlantirish shartlarini bilishni o'z ichiga olishi kerak. Ijodiy faoliyatning mohiyatini, o'quv jarayonida o'quvchilarning ijodiy faoliyatini tashkil etish usullarini bilishi kerak. Boshqacha aytganda, ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish nazariyasi va metodologiyasini bilishi zarur. Kognitiv komponentning muhim tarkibiy qismi ham fan bilimlari va fanni o'qitish usullarini bilishidir.

3. Raqamlashtirilgan ta'lim muhitida texnologik ta'lim yo'nalishi talabalarini tayyorgarligining operatsion komponenti shakllanganlarni o'z ichiga oladi. Bu jarayonda o'qituvchi o'quv jarayonida talabalarning ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish faoliyatini amalga oshirish usullariga ega bo'lishi lozm. Ya'ni, tayyorlikning operativ komponenti, talabalarning ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish uchun zarur bo'lgan o'z-o'zidan shakllangan ko'nikmalar va qobiliyatlar.

Taklif: Talabalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda sun'iy intellekt imkoniyatlaridan samarali foydalanish maqsadida ta'lim jarayoniga AI asosidagi interaktiv platformalar va raqamli vositalarni bosqichma-bosqich joriy etish taklif etiladi. O'qituvchilar uchun sun'iy intellektdan foydalanish bo'yicha maxsus malaka oshirish kurslarini tashkil etish, o'quv dasturlarini ijodkorlikni qo'llab-quvvatlovchi topshiriqlar bilan boyitish maqsadga muvofiqdir. Shuningdek, talabalarning mustaqil ijodiy ishlari va loyihalarida AI vositalaridan foydalanishning axloqiy-me'yoriy qoidalarini ishlab chiqish hamda baholash mezonlarini takomillashtirish zarur. Ushbu choralar sun'iy intellekt va ta'lim integratsiyasini kuchaytirib, talabalarning kreativ fikrlashini va innovatsion salohiyatini yanada oshirishga xizmat qiladi.

Xulosa: Xulosa qilib aytganda, sun'iy intellekt zamonaviy ta'lim tizimida talabalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi. U individual yondashuvni ta'minlab, talabalarning mustaqil fikrlashi, muammolarni kreativ hal etishi va yangi g'oyalar yaratishiga keng imkoniyatlar ochadi. Sun'iy intellekt asosidagi ta'lim vositalari o'quv jarayonini interaktiv, samarali va qiziqarli qiladi, shuningdek, talabalarning bilimga bo'lgan motivatsiyasini oshiradi. Shu bilan birga, sun'iy intellektdan oqilona va maqsadli foydalanish pedagoglarning metodik savodxonligini oshirishni, axloqiy va didaktik masalalarga e'tibor qaratishni talab etadi. Demak, sun'iy intellektni ta'lim jarayoniga to'g'ri integratsiya qilish orqali talabalarning ijodiy salohiyatini yanada rivojlantirish va raqobatbardosh mutaxassislar tayyorlash mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Shokirova Ch.T. Talabalarning ijodiy fikrlashini rivojlantirish va dasturiy nazorat asosida o'qitish samaradorligini oshirish. Diss. ... ped.fan.nom. Andijon., 2009 – 132 b.

2. Muslimov N. va boshq. Pedagogika / Nopedgogik OTM uchun). – T.: TDPU. 2013. 95 b

3. Nasritdinova U.A. Kompyuter grafikasi fanini o'qitishda uch o'lchamli modellashirish vositasidan foydalanish metodikasi: ped.fanl. bo'yicha fals.dokt. ... dis. – T.: 2018. – 160 b.

